

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 44/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av 98 § i lagen om statens pensioner

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 20 oktober 2009 en proposition med förslag till lag om ändring av 98 § i lagen om statens pensioner (RP 203/2009 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har försvarsutskottet lämnat utlåtande i ärendet. Utlåtandet (FsUU 8/2009 rd) återges efter betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Marja Isomäki, finansministeriet
- jurist Jorma Kurula, Statskontoret

- ordförande Petteri Leino, Underofficersförbundet rf
- ordförande Antti Kuivalainen, Befälsförbundet rf
- huvudförtroendeman Markku Pietikäinen, Rajavartioliitto ry
- ordförande Harri Westerlund, Officersförbundet rf
- förhandlingschef Seppo Väänänen, Löntagarorganisationen Pardia rf.

Dessutom har skriftliga utlåtanden lämnats av

- social- och hälsovårdsministeriet
- Förhandlingsorganisationen för offentliga sektorns utbildade FOSU rf
- Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att 98 § i lagen om statens pensioner ändras så att för militärpensioner tillämpas livslängskoefficienten på den ålderspension som intjänats och inte på den pension som avgränsats enligt maximibeloppet. I ikraftträdandebestämmelsen fastställs det

att livslängskoefficienten inte tillämpas på sådan militärpension där rätten till pension uppkommit före år 2010.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Bland de största förändringarna vid den stora pensionsreformen från 2005 var att inkomsterna från den samlade tiden i arbetslivet beaktas från och med arton års ålder och är pensionsbildande, att åldersgränsen för ålderspension är flexibel i åldersspannet 63—68 år, att den individuella förtids- och arbetslöshetspensionen slopades och att längre livslängd beaktas i pensionsbeloppet via en livslängdskoefficient. Samtidigt samordnades pensionsregleringen inom privat och offentlig sektor ytterligare.

Reformen är tänkt att dämpa den kommande ökningen i pensionsutgifterna. Särskilt livslängdskoefficienten som får effekt från och med 2010 reglerar pensionsutgifterna i takt med att den förväntade livslängden ökar. På sikt kommer koefficienten att i väsentlig grad minska den effekt en åldrande befolkning har på pensionsutgifterna. I dagsläget ligger nya ålderspensioner på omkring 50 procent av snittlönen. Enligt prognoserna kommer kvoten att vara oförändrad tills den om ungefär tio år sjunker en aning tack vare livslängdskoefficienten.

Från och med nästa år ändras tillämpningen av livslängdskoefficienten och innebär att den inte kommer att tillämpas på sjukpensioner som börjat före 2010. Från och med 2010 tillämpas koefficienten i lindrigare form på begynnande sjukpensioner och bara på intjänad pension. Riksdagen har ändringarna i tillämpningen av livslängdskoefficienten på sjukpensioner i pensionslagarna för anställda inom privat sektor, stat och kommun. Nu föreslås samma ändring göras i pensioner för militärer och förslaget är identiskt med ändringarna i arbetspensionslagarna.

Det finns en del drag i pensionssystemet för militärer som avviker från det allmänna pensionssystemet. På grund av den kortare anställningstiden tjänas militära pensioner in snabbare än arbetspension överlag. Följaktligen finns det ett högsta belopp som är 60 procent av de pensionsbildande inkomsterna.

Propositionen begränsar tillämpningen av livslängdskoefficienten också vid ålderspension. Koefficienten tillämpas på intjänad pension och inte på pension som redan har reducerats till högst 60 procent av lönen. Dessutom ska en koefficient som fastställs för pensionens begynnelseår och är lägre än koefficienten för födelseåret som i övrigt tillämpas på ålderspension.

Enligt ikraftträdandebestämmelsen ska livslängdskoefficienten inte tillämpas på militärpension där pensionsrätten har uppkommit före 2010. Förslaget är nödvändigt, i synnerhet som de militärer som har fått pensionsrätt före 2010 får fortsätta arbeta utan att pensionen minskar av den uppskjutna pensioneringen. I systemet med militärpensioner ingår 480 personer som har rätt att pensionera sig 2009 på grundval av anställningstiden. Ambitionen är att reducera effekten av livslängdskoefficienten vid införandetidpunkten och därmed säkerställa kontrollerade pensionsavgångar inom försvarsmakten.

Ett av de primära målen med reformen från 2005 var att uppmuntra människor att stanna kvar i arbetslivet efter den lägsta pensionsåldern som är 63 år. Ett viktigt incitament var att man genom att arbeta längre kan kompensera effekten av livslängdskoefficienten relativt snabbt eftersom pension ökar med 4,5 procent av lönen efter att man har fyllt 63.

En speciell regel i det militära pensionssystemet är att rätten till ålderspension är relaterad till obligatorisk avgångsålder och anställningstid. På grund av den obligatoriska avgångsåldern kan militärer inte fortsätta att arbeta efter avgångsåldern och på så sätt kompensera pensions-effekten av livslängdskoefficienten. De kan inte heller i övrigt förlänga sin karriär.

I sitt utlåtande beskriver försvarsutskottet de nuvarande avgångsbestämmelserna för yrkesgrupperna inom försvarsmakten. Avgångsåldern varierar mellan 55 och 63 år. När pensionslagar har ändrats har det vanligen samtidigt införts skyddsklausuler för att skydda specialbestämmelserna för pensionsåldern och den intjänade pensionen för de som har varit längst an-

ställda. Övergångsperioden för pensionsreformen skapar situationer där en person måste avgå trots att han eller hon ännu inte har hunnit tjäna in full pension före den obligatoriska avgångsåldern. Det gäller uttryckligen militärer och en del andra tjänstemän som varit i tjänst före pensionsreformen 1995.

Enligt den gällande lagen kan Huvudstaben av tungt vägande skäl och med tjänstemannens samtycke besluta att han eller hon kan vara fortsatt anställd i samma tjänst en viss tid efter avgångsåldern. Att den intjänade pensionen är liten ger för tillfället inte i sig tjänstemannen någon subjektiv rätt att fortsätta sin tjänstgöring efter avgångsåldern, om det inte är lämpligt i operativt hänseende för försvarsmakten att bevilja förlängning.

Utskottet har informerats om att försvarsmakten har varit mycket restriktiv med att bevilja förlängning för militärer vars intjänade pension blir lägre än 60 procent. Huvudstaben har ställt sig avvisande till civila tjänstemäns ansökningar om förlängning. Inga förlängningar har beviljats gräns- och sjöbevakare inom gränsbevakningsväsendet heller.

Social- och hälsovårdsutskottet framhåller att det också inom militära yrken är vettigt att för-

länga den yrkesverksamma tiden och att försvarsmakten bör tillåta tjänstemän att fortsätta arbeta om de vill. För det generella målet att förlänga den yrkesverksamma tiden är det viktigt att också militärer kan fortsätta i tjänsten längre än nu, om det bara är operativt möjligt. Med beaktande av målen med pensionsreformen från 2005 är önskvärt med större flexibilitet i de obligatoriska avgångsåldrarna.

Som försvarsutskottet säger i sitt utlåtande hjälper åldersgränserna för avgång till att hantera militärpersonalens åldersstruktur med tanke på krigsuppgifter och att upprätta en militärt utbildad reserv. Förslaget hänger samman med samordningen av det militära pensionssystemet och försvarsmålen ovan. För närvarande håller försvarsministeriet på med en utredning om större flexibilitet i de obligatoriska avgångsåldrarna. Arbetet bör påskyndas, anser social- och hälsovårdsutskottet.

Förslag till beslut

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att lagförslaget godkänns utan ändringar.

Helsingfors den 24 november 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna (delvis)
Maria Guzenina-Richardson /sd (delvis)
Hannakaisa Heikkinen /cent
Arja Karhuvaara /saml
Anneli Kiljunen /sd

Jukka Mäkelä /saml
Håkan Nordman /sv (delvis)
Markku Pakkanen /cent
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /cent
Satu Taiveaho /sd
Lenita Toivakka /saml (delvis)
Erkki Virtanen /vänst
Johanna Karimäki /gröna (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.